

Sygn. akt I CSK 274/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z powództwa I.G.

przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Skarbu Państwa - obecnie Ministrowi
Finansów

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 22 lutego 2018 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 22 września 2016 r., sygn. akt XXVII Ca [...] /16,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania oraz
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód - I.G. w pozwie skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Skarbu Państwa domagał się odszkodowania w wysokości 63.900,90 zł z odsetkami. Swoje roszczenie wywodził z tego, że kierując się istniejącym stanem prawnym, rozwiązał przez wypowiedzenie stosunek pracy ze swoim pracodawcą i przeszedł na emeryturę. Po rozwiązaniu umowy o pracę Trybunał Konstytucyjny stwierdził niekonstytucyjność przepisów, na podstawie których doszło do rozwiązania stosunku pracy. Nie mogąc łączyć zatrudnienia ze stosunkiem pracy, powód poniósł szkodę obejmującą niezyskiwanie wynagrodzenia pracowniczego przez okres 35 miesięcy.

Sąd Rejonowy oddalił powództwo jako nieuzasadnione po dokonaniu następujących ustaleń faktycznych.

W latach 1992-2011 powód był zatrudniony w urzędzie Gminy w S. na stanowisku radcy prawnego w wymiarze $\frac{1}{4}$ etatu. Stosunek pracy został rozwiązany za trzymiesięcznym wypowiedzeniem powoda liczoną od dnia 1 lipca 2011 r. TK wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. (K 2/12) stwierdził, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych (...) (Dz.U. nr 257 ze zm.) w zw. z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., w zakresie w jakim znajduje zastosowanie do osób nabywających prawo do emerytury, przed dniem 1 stycznia 2011 r. - bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy - jest niezgodne z art. 2 Konstytucji RP. Jako podstawę prawną roszczenia odszkodowawczego Sąd Rejonowy wskazał art. 417¹ § 1 k.c., stwierdził jednak, że nie wystąpiły dalsze przesłanki powstania odpowiedzialności deliktowej Skarbu Państwa w związku z tzw. bezprawiem legislacyjnym. Zdaniem Sądu, powód nie wykazał szkody i związku przyczynowego pomiędzy wydaniem ustawy nowelizującej ustawę z dnia 16 grudnia 2010 r. a szkodą. Powód podjął samodzielnie decyzję o rozwiązaniu stosunku pracy i chciał pobierać jedynie świadczenie emerytalne, mógł zatem kontynuować zatrudnienie u dotychczasowego pracodawcy, co wiązało się z

zawieszeniem prawa do emerytury. Nie wykazał też tego, że kontynuowałby zatrudnienie u tego samego pracodawcy.

Apelacja powoda została oddalona, ponieważ - w ocenie Sądu Okręgowego - nie wystąpiły jej niezbędne przesłanki. TK nie badał konstytucyjności uprzedniego rozwiązania stosunku pracy, a jedynie analizował odpowiednie artykuły ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim miały one zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w okresie od dnia 8 stycznia 2008 r. do dnia 31 stycznia 2010 r. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Powód nie wykazał także faktu poniesienia szkody, a także związku przyczynowego pomiędzy wydaniem ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. a szkodą. Do rozwiązania stosunku pracy doszło na wniosek powoda za porozumieniem stron. Bez znaczenia w tej mierze pozostaje motywacja powoda. Powód sam wybrał uprawnienie emerytalne i tym samym podjął ryzyko ostatecznej utraty wynagrodzenia za pracę. Była to zatem niezależna decyzja powoda motywowana jedynie obowiązującymi wówczas przepisami prawa.

W skardze kasacyjnej powoda podniesiono zarzuty naruszenia art. 417¹ § 1 k.c. w zw. z art. 361 § 1 k.c.; art. 369 § 2 k.c.; art. 6 k.c. w zw. z art. 361 § 2 k.c. art. 322 k.p.c.

Skarżący wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie podstawowe znaczenie ma ustalenie, czy nastąpiły odpowiednie przesłanki powstania odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa na podstawie art. 417¹ § 1 k.c. (odpowiedzialność deliktowa w zw. z tzw. bezprawiem legislacyjnym).

Różnica stanowiska obu Sądów meriti polega na tym, że Sąd Rejonowy przyjął istnienie wspomnianego bezprawia legislacyjnego w rozumieniu art. 417¹ § 1 k.c. w związku z uznaniem za niekonstytucyjny art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych (...) wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. Natomiast

stwierdził brak innych przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa: wykazanie przez powoda szkody oraz właściwego związku przyczynowego pomiędzy wydaniem wspomnianej ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. a szkodą. Sąd Okręgowy w ogóle wyeliminował możliwość przyjęcia zasadniczej przesłanki w postaci wspomnianego bezprawia legislacyjnego, stwierdzając ogólnie, że we wspomnianym orzeczeniu TK „nie badał konstytucyjności uprzedniego rozwiązania stosunku pracy jako warunku realizacji nabytego prawa do emerytury, a jedynie analizował wskazane artykuły ustawy (z 2010 r.) w zakresie, w jakim znajdowały zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy”.

Stanowiska Sądu Okręgowego nie można podzielić. Nietrafnie bowiem starano się w nim wyjaśnić, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. nie stanowi właściwego prejudykату dla obecnego postępowania przewidzianego w art. 417¹ § 1 k.c. Należy w tej materii odesłać do co najmniej trzech wyroków Sądu Najwyższego, od których wyraźnie potwierdzono, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. ma charakter odpowiedniego prejudykату. W orzeczeniach tych bowiem trafnie wskazano, że ograniczony krąg adresatów regulacji wynikającej z art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. w zw. z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach (...) (Dz.U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., obejmuje wszystkie osoby, których prawo do emerytury powstało przez dniem 1 stycznia 2011 r., gdy obowiązywała regulacja dopuszczająca możliwość łączenia emerytury z wynagrodzeniem za pracę (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2016 r., I CSK 350/15, nie publ.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2016 r., I CSK 599/15 nie publ.; wyrok z dnia 2 czerwca 2016 r., I CSK 513/15, nie publ.).

Z ustaleń faktycznych Sądów meriti wynika, że powód również należał do grupy wspomnianych osób, bowiem także nabył prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 r., a następnie wypowiedział umowę o pracę, kierując się obowiązującą regulacją prawną i wybrał w sposób racjonalny wyższą emeryturę. W uzasadnieniu wyroku z dnia 2 czerwca 2016 r., I CSK 513/15, w podobnym

stanie faktycznym, nie bez racji zauważono, że strona powodowa (poszkodowana) została de facto zmuszona do wyboru: czy nadal pozostawać w stosunku zatrudnienia i otrzymywać wynagrodzenie pracownicze, czy zrezygnować z pracy i nabyć odpowiednie (choć wyższe) świadczenie emerytalne. Trafnie zatem stwierdzono w skardze kasacyjnej, że niekonstytucyjny przepis, wskazany w wyroku Trybunał Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., postawił powoda w istocie w przymusowej sytuacji prawnej, w której musiał on dokonać wyboru pomiędzy świadczeniem pracowniczym i świadczeniem emerytalnym.

Przy odmiennym założeniu Sądu Okręgowego (brak odpowiedniego prejudykatu w rozumieniu art. 471¹ § 1 k.c.) przedwczesne są na pewno uwagi tego Sądu o niewystępowaniu dalszych przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa, tj. szkody i związku przyczynowego pomiędzy stanem prawnym stworzonym przez niekonstytucyjny przepis prawny i szkodą poniesioną przez powoda. Powód wywodził, że wspomniany przepis okazał się niekonstytucyjny po rozwiązaniu przez niego stosunku pracy, co pociągało za sobą, iż od dnia 30 września 2011 r. utracił możliwość uzyskania zarobków pracowniczych przez okres 35 miesięcy w wysokości 63.900,90 zł. Szkada powoda wykazała się zatem w utracie możliwego (realnego) wynagrodzenia za pracę (pkt 3 skargi). Jest to, oczywiście, ta postać szkody, która obejmuje ustawowy zysk powoda (*lucrum cessans*, art. 361 § 2 k.c.). Powód zatem nie bez racji wskazuje na to, że w tej sytuacji powinno dochodzić do ustalenia przynajmniej odpowiedniego prawdopodobieństwa (a nie pewności) sekwencji zdarzeń w postaci możliwości kontynuacji przez powoda stosunku pracy na podobnym stanowisku, o podobnym wynagrodzeniu zasadniczym przy wykazanim założeniu o zdolności powoda do pracy w okresie objętym żądaniem pozwu.

Nie można wykluczyć związku przyczynowego między stworzonym przez niekonstytucyjny przepis stanem prawnym a nieuzyskaniem przez powoda wynagrodzenia pracowniczego w okresie objętym żądaniem pozwu (art. 361 § 1 k.c.). Konieczność wyboru jednego tylko tytułu świadczeń (emerytalnego lub pracowniczego) może prowadzić do nieuzyskania świadczenia z innego tytułu przy wyborze jedynie określonego tytułu. Podobne stanowisko zostało wyrażone także

w uzasadnieniu, np. wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2016 r., I CSK 350/15, nie publ.).

W rozpoznawanej sprawie należy zwrócić uwagę na właściwe oznaczenie statio fisci pozwanego Skarbu Państwa w związku ze zmianami organizacyjnymi, które wystąpiły w administracji rządowej z dniem 1 stycznia 2017 r. (por. art. 6 ust. 4 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym, Dz.U. z 2016 r. poz. 2260, art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej; Dz.U. z 2016 r. poz. 543 ze zm., a także § 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Finansów). W ocenie Sądu Najwyższego, w miejsce Ministra Skarbu Państwa występuje w obecnej sprawie Minister Finansów, zastępowany przez Prokuratorię Generalną RP (art. 67 § 2 k.p.c.; por. także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2017 r., I CSK 250/16, nie publ.).

Z przedstawionych przyczyn Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania (art. 398¹⁵ k.p.). Trafne okazały się bowiem zarzuty naruszenia art. 417¹ § 1, art. 361 § 1, 361 § 2 k.c.

jw

a.ł